

تعیین مجلات هسته رشته دندانپزشکی با استفاده از تحلیل استنادی مجلات علمی - پژوهشی حوزه

دندانپزشکی

منصوره دمرچی لو*

چکیده

سابقه و هدف: تحلیل استنادی یکی از روش‌های کتاب‌سنجی است که به کمک آن می‌توان میانگین تعداد استنادها، پربسامدترین منابع، توزیع فراوانی استناد به زبان‌های مختلف، میزان روزآمدی منابع، میزان اثرگذاری منابع و تعداد مجلات هسته یک حوزه علمی را تعیین کرد. این فرایند در نهایت به شناسایی نیازهای اطلاعاتی محققین آن حوزه علمی، آگاهی مدیران و مسئولین کتابخانه‌ها جهت تهیه منابع اطلاعاتی بهینه و بکارگیری اصول بودجه در راستای تهیه مجموعه‌ای غنی منجر می‌گردد. بنابراین این پژوهش بر آن است تا ضمن تحلیل استنادی مجلات علمی - پژوهشی حوزه دندانپزشکی اهداف فوق را مورد بررسی قرار دهد.

مواد و روشها: روش کار به این ترتیب بود که یک چک لیست تهیه شد و مشخصات هر یک از ماخذ مقاله (شامل سال انتشار، زبان، نوع منبع (مقاله/کتاب/پایان نامه/...)، در صورت مقاله بودن ماخذ مورد نظر، نحوه دسترسی به آن (کنسرسیومی/دسترسی آزاد/هیچکدام)، در صورت قابل دسترس بودن از طریق کنسرسیوم، نام پایگاهی که مقاله از طریق آن قابل دسترسی است، بررسی و مشخص گردید. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و در پایان به کمک قانون پراکنندگی برادفورد مجلات هسته حوزه دندانپزشکی مشخص گردید. **یافته‌ها:** تحلیل داده‌ها نشان داد مقالات با ۹۰/۱ درصد و زبان انگلیسی با ۹۳/۹ درصد بالاترین میزان استناد را به خود اختصاص می‌دهند. ۵۵ درصد از استنادهای بکار رفته از طریق منابع خریداری شده توسط کنسرسیوم وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی تأمین می‌شود و پایگاه ScienceDirect بالاترین میزان استفاده را در این میان داراست.

نتیجه‌گیری: لازم است مسئولین امر در تصمیم‌گیری جهت خرید یا تمدید قرارداد پایگاه‌های اطلاعاتی، مجلات هسته هر حوزه را در نظر بگیرند تا در جهت رفع نیازهای اطلاعاتی پژوهشگران موفق‌تر عمل نمایند. **کلید واژگان:** مجلات هسته دندانپزشکی، قانون برادفورد، تحلیل استنادی.

تاریخ تأیید مقاله: ۱۳۹۲/۴/۱۸

تاریخ اصلاح نهایی: ۱۳۹۲/۴/۹

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۳/۷

Please cite this article as follows:

Damerchilo M. Selection of Core Dental Journals using Citation Analysis of Scientific Journals in the Field of Dentistry. J Dent Sch 2013; 31(3): 180-190.

مقدمه

کنسرسیوم کتابخانه‌ای، گردهم آمدن کتابخانه‌هایی با علایق و نیازهای یکسان برای دستیابی به یک هدف کلی است و این هدف فراتر از چیزی است که یک کتابخانه به تنهایی می‌تواند با مجموعه و امکانات خود به آن دست یابد (۲). خرید کنسرسیومی در وزارت بهداشت و درمان از سال ۲۰۰۶ آغاز شد. در این سال، کمیته تأمین منابع زیر نظر مرکز امور هیأت علمی خرید پایگاه‌های اطلاعاتی را به صورت متمرکز آغاز کرد. در ابتدا پایگاه‌ها بر اساس سطح‌بندی وزارتخانه که دانشگاه‌ها را به سه سطح تقسیم می‌کند، در اختیار دانشگاه‌ها قرار می‌گرفت اما از سال ۲۰۰۸ امکان دسترسی به پایگاه‌های خریداری شده توسط کنسرسیوم بطور یکسان در اختیار کلیه دانشگاه‌های تحت پوشش وزارت بهداشت قرار گرفت.

در عصر انفجار اطلاعات، چالش برانگیزترین امور برای کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در سراسر جهان، نظارت بر حجم انبوه اطلاعاتی است که در حال تولید و پیدایش است. در واقع کتابخانه‌ها به منظور ایفای موثر نقش خود به عنوان تهیه‌کنندگان اطلاعات، باید به طور چشمگیری قدرت خرید خود را افزایش دهند. چرا که در غیر اینصورت، به مرور درصد کمتر و کمتری از نیازهای اطلاعاتی استفاده-کنندگان را تأمین خواهند کرد و به حاشیه خواهند رفت (۱). اما در عین حال، غیرممکن است که یک کتابخانه بتواند تمام زمینه‌های دانش را که مدام در حال افزایش است، بازبینی و برای استفاده‌کنندگان جمع‌آوری نماید. بنابراین، برای مقابله با این وضعیت، طی سال‌های اخیر پیدایش کنسرسیوم‌های کتابخانه‌ای اهمیت فوق‌العاده‌ای یافته است.

* نویسنده مسئول: کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی.

تحلیل استنادی یکی از روش‌های کتاب‌سنجی است که به ارزیابی متون علمی بر اساس شمارش استنادهای تعلق گرفته به آن متون می‌پردازد (۴). این روش ابزاری مفید برای ارزیابی میزان استفاده از انواع منابع کتابخانه‌ها می‌باشد؛ زیرا با بررسی نوع منابع اطلاعاتی، می‌توان استنباط کرد چه منابعی بیشتر مورد استفاده پژوهشگران قرار گرفته‌اند تا بتوان مجموعه کتابخانه را در رابطه با آن منابع غنی‌تر نمود (۵).

از آنجا که مقالات منتشرشده در مجلات علمی - پژوهشی یکی از مظاهر تولید علم در کشور می‌باشند و بخش اعظم مطالعات و پژوهش‌های دانشگاهیان در این منابع منتشر می‌شود، بنظر می‌رسد می‌توان با بررسی منابع استفاده شده در تالیف مقالات این مجلات، تصویری روشن از الگوی رفتار استنادی پژوهشگران در یک حوزه موضوعی خاص تدارک دید تا دست اندرکاران امر تهیه و گردآوری منابع، بخصوص نشریات به عنوان روزآمدترین منابع اطلاعاتی، هنگام خرید منابع اطلاعاتی به انتخابهای درست‌تری دست زنند. بنابراین هدف پژوهش حاضر آن است تا ضمن تحلیل استنادی مجلات علمی - پژوهشی حوزه دندانپزشکی، وضعیت استفاده از منابع خریداری‌شده توسط کنسرسیوم وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را در حوزه دندانپزشکی بررسی کرده، مجلات هسته این حوزه را مشخص نماید.

مواد و روشها:

بررسی‌ها نشان دادند که در حال حاضر ۱۲ مجله علمی - پژوهشی (۷ مجله به زبان فارسی و ۵ مجله به زبان انگلیسی) در حوزه دندانپزشکی در سراسر کشور منتشر می‌شوند. بنابراین، کلیه مقالات منتشر شده در این مجلات در سال ۱۳۹۰ (بطورکلی ۵۱۲ مقاله شامل ۱۲۶۵۳ استناد (ماخذ)) مورد بررسی قرار گرفتند. ۵۲ مورد از استنادها (ماخذ) به علت اطلاعات ناقص و گاه غلط غیرقابل شناسایی و از تحلیل داده‌ها حذف شدند. در نهایت تجزیه و تحلیل نهایی بر روی ۱۲۶۰۱ استناد (ماخذ) انجام گرفت. پژوهش با استفاده از روش کتاب‌سنجی از نوع تحلیل استنادی که از شیوه‌های متداول علم‌سنجی می‌باشد، انجام گرفت. روش کار به این ترتیب بود که یک چک لیست تهیه شد و

اگرچه دانشگاه‌ها برای عضویت در کنسرسیوم و استفاده از پایگاه‌ها هزینه‌ای نمی‌پردازند و کلیه پایگاه‌های خریداری شده توسط کنسرسیوم در اختیار دانشگاه‌های علوم پزشکی قرار می‌گیرند اما در مقابل، بودجه تأمین مجلات میان دانشگاه‌ها توزیع نمی‌شود و دانشگاه‌ها ناگزیرند نیازهای اطلاعاتی مراجعه‌کنندگان خود را از طریق منابع موجود در این پایگاه‌ها تأمین نمایند. به این ترتیب سئوالی که در سالهای اخیر برای کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی و پژوهشی مطرح شده این است که این پایگاه‌ها که سالانه مبالغ قابل توجهی صرف خرید آنها می‌شود، تا چه حد از نیازهای اطلاعاتی پژوهشگران را تأمین می‌کنند؟

اگرچه آمارهای ارائه شده از طریق کارگزاران پایگاه‌های علمی حاکی از بالابودن میزان استفاده از پایگاه‌ها می‌باشد اما آمارهایی که توسط ناشران ارائه می‌شوند با چالش‌هایی چون دائلود سیستماتیک توسط دانشجویان یا کارگزاران روبرو هستند. گروه اول بخاطر نگرانی از اینکه در آینده به مجموعه مورد نظر خود دسترسی نداشته باشند، اقدام به دائلود سیستماتیک می‌نمایند و در مورد گروه دوم برخی از کارگزاران برای بالا بردن آمار استفاده از رمز ورود دانشگاه نسبت به دائلود سیستماتیک اقدام می‌نمایند که در هر دو مورد منجر به بالا رفتن کاذب آمار استفاده می‌شود. همچنین مشاهده شده که عده‌ای از استفاده‌کنندگان بدون داشتن نیاز واقعی دست به دائلودهای غیرضروری می‌زنند بدون اینکه هیچ وقت فرصت مطالعه مقالات را داشته باشند. این امر نیز باعث بالا رفتن آمار استفاده می‌گردد (۳) و طبعاً تمام اینها در آماری که ناشران ارائه می‌دهند جزء آمار استفاده محاسبه می‌شوند.

به این ترتیب، بنظر می‌رسد برای تعیین میزان استفاده واقعی از پایگاه‌های خریداری‌شده، باید تأثیر این منابع را در تولید علم در کشور بررسی کرد. بعبارت دیگر، با توجه به اینکه نویسندگان متون علمی ملزم هستند تا به منابعی که در تألیف خود مورد استفاده قرار داده‌اند، استناد کنند؛ با بررسی فهرست منابع مقالات تالیف شده، می‌توان دآوری دقیق‌تری از میزان استفاده و تأثیر پایگاه‌های خریداری شده در تولید علم در کشور داشت.

یکی از روش‌های علمی متداول در علم کتابداری و اطلاع‌رسانی، که به کمک آن می‌توان الگوهای رفتاری علمی مولفان را بررسی و منابع اطلاعاتی آنان را ارزشیابی نمود، تحلیل استنادی می‌باشد.

داد که بیشتر مقالات (۳۰ درصد) توسط سه نفر تألیف شده‌اند و مقالات دارای ۴ نویسنده، ۲ نویسنده، ۵ نویسنده، ۶ نویسنده، یک نویسنده، ۷ نویسنده و ۸ نویسنده به ترتیب سایر رتبه‌ها را به خود اختصاص می‌دهند. همچنین بررسی‌ها نشان دادند مآخذ مورد استفاده در تألیف مقالات به طور میانگین ۲۴ عدد می‌باشد که کمترین تعداد مآخذ، ۴ عدد و بیشترین تعداد ۱۴۵ عدد گزارش شده است.

بررسی وضعیت استناد به منابع مختلف

مطابق جدول ۱ در مجموع ۱۲۶۰۱ استناد در تألیف کل مقالات بررسی شده مورد استفاده قرار گرفته‌اند که ۹۰ درصد منابع استفاده شده از نوع مقاله هستند و کتاب، پایان‌نامه، صفحات وب و سایر منابع به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

جدول ۱- توزیع فراوانی انواع منابع مورد استناد در مجلات علمی پژوهشی حوزه دندانپزشکی

نوع منبع	مقاله	کتاب	پایان نامه	صفحات وب	گزارش، کنفرانس و ...	کل
تعداد	۱۱۳۵۶	۹۹۹	۱۰۵	۸۳	۵۸	۱۲۶۰۱
درصد	۹۰/۱٪	۷/۹٪	۰/۸٪	۰/۷٪	۰/۵٪	۱۰۰٪

استناد به منابع روزآمد بیشتر و هرچه طول این مدت بیشتر باشد، استناد به منابع روزآمد کمتر است. روش تعیین نیمه عمر بدین صورت است که ابتدا داده‌های پژوهش بر اساس سال انتشار منابع مرتب شده، فراوانی استناد به منابع در مقابل هر سال نوشته می‌شود. نیم عمر از طریق فرمول $T=Y+y$ محاسبه می‌گردد. که T نیم عمر، Y محدوده سالی انتشار بیش از نیمی از منابع و y کسری از سال می‌باشد. Y یا تعداد سال‌هایی که بیش از نیمی از منابع در آنها منتشر شده‌اند از فرمول زیر محاسبه می‌گردد:

$$Y = 1 + (\text{سال فرعی بحرانی}) - (\text{سال مبنا})$$

سال مبنا، اولین سال مورد استناد پس از تنظیم معکوس سال‌های انتشار منابع، سال بحرانی، سالی که از سال مبنا تا آن سال دربرگیرنده بیش از نیمی از منابع مورد استناد باشد و سال فرعی بحرانی یک سال قبل (بالاتر) از سال بحرانی پس از مرتب سازی نزولی سال‌های انتشار می‌باشد. مقدار y از فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$y = \frac{a-b}{a-c}$$

مشخصات هر یک از منابع ذکر شده در انتهای مقاله (شامل سال انتشار، زبان، نوع منبع (مقاله/کتاب/پایان نامه/...)، در صورت مقاله بودن منبع، نحوه دسترسی به آن (کنسرسیومی/دسترسی آزاد/هیچکدام)، و در صورت قابل دسترس بودن از طریق کنسرسیوم، نام پایگاهی که مقاله از طریق آن قابل دسترسی است، بررسی و مشخص شد. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و در پایان به کمک قانون پراکنندگی برادفورد مجلات هسته حوزه دندانپزشکی مشخص شدند.

یافته‌ها:

مطالعه و بررسی ۵۱۲ مقاله منتشر شده در مجلات علمی پژوهشی حوزه دندانپزشکی در طول یک سال (۱۳۹۰) نشان

بررسی وضعیت زبانی منابع استناد شده

مطابق جدول ۲ بیش از ۹۰ درصد منابع استناد شده به زبان انگلیسی و کمتر از ۷ درصد منابع به زبان فارسی و سایر زبان‌ها می‌باشند.

جدول ۲. توزیع زبانی استنادها در مجلات علمی پژوهشی حوزه دندانپزشکی

زبان منبع	انگلیسی	فارسی	سایر	کل
تعداد	۱۱۸۳۰	۵۹۷	۱۷۴	۱۲۶۰۱
درصد	۹۳/۹٪	۴/۷٪	۱/۴٪	۱۰۰٪

بررسی نیمه عمر منابع استناد شده

نیمه عمر به مدت زمانی اطلاق می‌شود که نیمی از کل منابع استناد شده در یک حوزه موضوعی در آن مدت منتشر شده باشند. به عبارت دیگر با بررسی سال انتشار منابع مورد استفاده در تألیف مقالات و تعیین محدوده زمانی که بیش از نیمی از منابع استناد شده در آن مدت منتشر شده‌اند، می‌توان زمانی که طی آن منابع رشته دندانپزشکی نیمی از ارزش علمی خود را از دست داده، سیر نزولی خود را طی می‌نمایند، تعیین کرد. هرچه طول این مدت کمتر باشد،

پایان نامه‌ها ۷ سال و منابعی از قبیل کنفرانس، کنگره و ... ۸/۵ سال محاسبه شد. در ضمن از آنجا که سال انتشار بیش از نیمی از استنادهای مربوط به صفحات وب، نامشخص است، نیم عمر آن مشخص نشد.

a نیم کل استنادها، b فراوانی تجمعی استنادهای سال فرعی بحرانی و c فراوانی تجمعی استنادهای سال بحرانی است. به این ترتیب با جایگذاری داده‌ها با استفاده از جدول ۳ مقدار نیم عمر انواع منابع محاسبه شد. مطابق محاسبات انجام شده، نیم عمر مجلات و کتب ۱۰/۵ سال، نیم عمر

جدول ۳- توزیع فراوانی استنادها به تفکیک سال انتشار منابع استنادی در مجلات علمی پژوهشی حوزه دندانپزشکی

سال انتشار	مجلات			کتب			پایان نامه			صفحات وب			سایر منابع		
	تعداد استناد	فراوانی تجمعی	درصد فراوانی تجمعی	تعداد استناد	فراوانی تجمعی	درصد فراوانی تجمعی	تعداد استناد	فراوانی تجمعی	درصد فراوانی تجمعی	تعداد استناد	فراوانی تجمعی	درصد فراوانی تجمعی	تعداد استناد	فراوانی تجمعی	درصد فراوانی تجمعی
۲۰۱۲	۱۴	۱۴	۰/۱۲	۲	۲	۰/۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۰۱۱	۱۵۲	۱۶۶	۱/۴۶	۱۷	۱۹	۱/۹	۰	۰	۰	۳	۳	۳/۶	۰	۰	۰
۲۰۱۰	۴۳۰	۵۹۶	۵/۲۵	۱۵	۳۴	۳/۴	۱۱	۱۱	۱۰/۵	۴	۷	۸/۴	۳	۳	۵/۲
۲۰۰۹	۶۰۱	۱۱۹۷	۱۰/۵۴	۵۴	۸۸	۸/۸	۱۱	۲۲	۲۱	۵	۱۲	۱۴/۴۶	۵	۸	۱۳/۸
۲۰۰۸	۷۳۷	۱۹۳۴	۱۷/۰۳	۱۰۴	۱۹۲	۱۹/۲۲	۶	۲۸	۲۶/۷	۷	۱۹	۲۲/۹	۳	۱۱	۱۹
۲۰۰۷	۷۱۱	۲۶۴۵	۲۳/۲۹	۴۰	۲۳۲	۲۳/۲۲	۵	۳۳	۳۱/۴	۵	۲۴	۲۹	۴	۱۵	۲۵/۹
۲۰۰۶	۷۸۰	۳۴۲۵	۳۰/۱۶	۸۳	۳۱۵	۳۱/۵۳	۵	۳۸	۳۶/۲	۳	۲۷	۳۲/۵	۲	۱۷	۲۹/۳
۲۰۰۵	۶۸۰	۴۱۰۵	۳۶/۱۵	۵۷	۳۷۲	۳۷/۲۴	۱۱	۴۹	۴۶/۷	۳	۳۰	۳۶/۱	۳	۲۰	۳۴/۵
۲۰۰۴	۶۵۳	۴۷۵۸	۴۱/۹	۶۳	۴۳۵	۴۳/۵۴	۴	۵۳	۵۰/۵	۲	۳۲	۳۸/۶	۲	۲۲	۳۸
۲۰۰۳	۶۴۵	۵۴۰۳	۴۷/۵۸	۵۹	۴۹۴	۴۹/۴۵	۱۲	۶۵	۶۲	۲	۳۴	۴۱	۵	۲۷	۴۶/۶
۲۰۰۲	۵۶۴	۵۹۶۷	۵۲/۵۴	۸۵	۵۷۹	۵۷/۹۶	۴	۶۹	۶۶/۳	۰	۳۴	۴۱	۵	۳۲	۵۵/۲
۲۰۰۱	۴۹۹	۶۴۶۶	۵۶/۹۴	۲۹	۶۰۸	۶۰/۸۶	۴	۷۳	۶۹/۵	۱	۳۵	۴۲/۲	۳	۲۵	۶۰/۳
۲۰۰۰	۴۷۱	۶۹۳۷	۶۱/۰۹	۴۸	۶۵۶	۶۵/۶۷	۵	۷۸	۷۴/۳	۱	۳۶	۴۳/۴	۴	۲۹	۶۷/۲
۱۹۹۹	۳۸۸	۷۳۲۵	۶۴/۵	۲۸	۶۸۴	۶۸/۴۷	۴	۸۲	۷۸/۱	۳	۳۹	۴۷	۰	۳۹	۶۷/۲
۱۹۹۸	۳۸۲	۷۷۰۷	۶۷/۸۷	۲۵	۷۰۹	۷۰/۹۷	۳	۸۵	۸۱	۰	۳۹	۴۷	۱	۴۰	۶۹
۱۹۹۷	۳۲۲	۸۰۲۹	۷۰/۷	۴۶	۷۵۵	۷۷/۵۸	۱	۸۶	۸۲	۰	۳۹	۴۷	۲	۴۲	۷۲/۴
۱۹۹۶	۲۶۸	۸۲۹۷	۷۳/۰۶	۳۱	۷۸۶	۷۸/۶۸	۲	۸۸	۸۴	۰	۳۹	۴۷	۳	۴۵	۷۷/۶
.
.
.
۱۸۶۸	۱	۱۱۳۵۴	۹۹/۹۸	۰	۹۹۷	۹۹/۸	۰	۱۰۳	۹۸/۱	۰	۴۰	۴۸/۲	۰	۵۷	۹۸/۳
۱۸۴۹	۱	۱۱۳۵۵	۹۹/۹۹	۰	۹۹۷	۹۹/۸	۰	۱۰۳	۹۸/۱	۰	۴۰	۴۸/۲	۰	۵۷	۹۸/۳
۱۸۴۴	۱	۱۱۳۵۶	۱۰۰	۰	۹۹۷	۹۹/۸	۰	۱۰۳	۹۸/۱	۰	۴۰	۴۸/۲	۰	۵۷	۹۸/۳
نامعین	۰	۱۱۳۵۶	۱۰۰	۲	۹۹۹	۱۰۰	۲	۱۰۵	۱۰۰	۴۳	۸۳	۱۰۰	۱	۵۸	۱۰۰

از طریق دسترسی آزاد^۱ قابل دسترس است. در حالیکه ۳۴ درصد از مقالات از هیچ یک از دو روش فوق قابل دسترس نیستند.

۱. Open Access Journals: این مجلات الکترونیکی، رایگان، دائمی و از هر گونه محدودیت قانونی ناشی از مالکیت معنوی و حق مولف آزاد هستند و توسط موسسات غیرانتفاعی مثل PLOS و یا موسسات انتفاعی مثل Biomed central منتشر می‌شوند.

بررسی وضعیت دسترسی منابع استناد شده

همانطور که در جدول ۱ مشاهده شد، ۹۰/۱ درصد منابع مورد استناد از نوع مقاله می‌باشد. بررسی وضعیت دسترسی به مقالات استناد شده نشان داد که (نمودار ۱) ۵۵ درصد مقالات استناد شده از طریق کنسرسیوم و ۱۱ درصد

استنادی که به مطالعه رابطه میان مقالات و مجلات درج‌کننده آنها می‌پردازد، قانون بردفورد را تعریف کرد (۷). "اگر مجلات علمی را بر اساس بازدهی نزولی مقالات آنها در ارتباط با موضوع خاصی مرتب کنیم، می‌توانیم آن مجلات را به دو گروه تقسیم نماییم:

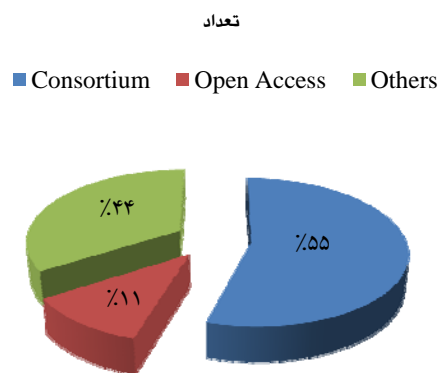
۱- یک هسته مرکزی از مجلات که بیشترین مقالات آنها به آن موضوع اختصاص دارد.

۲- چندین گروه که در اطراف هسته مرکزی قرار می‌گیرند. در این گروه‌ها نیز همان تعداد مقالات هسته مرکزی وجود دارد، لیکن در هر مدار تعداد نشریات دو برابر می‌شود. به این ترتیب مجلات گروه هسته مرکزی و گروه‌های مدارهای اطراف آن را با فرمول $1:n:n^2: \dots$ می‌توان نشان داد."

در تعیین مجلات هسته به کمک قانون بردفورد، علاوه بر متغیر "میزان تولید مقالات"، می‌توان از متغیر "میزان استناد به مجلات" نیز استفاده کرد و از آنجا که بسیاری از مجلات علیرغم تولید قابل توجهی که دارند ممکن است کمتر مورد استناد قرار گیرند، میزان تولید مقالات چندان عامل تعیین‌کننده‌ای برای معرفی مجلات هسته نیست. بنابراین در این پژوهش میزان استناد به مجلات که در واقع نشان دهنده تعداد دفعاتی است که یک مجله در نوشتن مقالات و گزارش‌های علمی دیگر مورد استفاده قرار گرفته، استفاده شده است.

با توجه به توضیح فوق به منظور تعیین مجلات هسته حوزه دندانپزشکی، ابتدا فهرستی از عناوین مجلاتی که در تألیف مقالات مجلات علمی پژوهشی حوزه دندانپزشکی مورد استناد قرار گرفته بودند مشخص و تعداد استناد به هر یک محاسبه شد. ذکر این نکته لازم است که با توجه به اینکه ۹۳/۹ درصد استنادها به متون زبان انگلیسی می‌باشند، در تعیین مجلات هسته تنها مقالات انگلیسی مورد استناد واقع شده در نظر گرفته شدند. بطور کلی ۱۲۴۶ عنوان مجله به زبان انگلیسی که جمعا ۱۰۷۱۹ استناد دریافت کرده‌اند، جهت تعیین مجلات هسته مورد مطالعه قرار گرفتند.

برای تعیین مجلات هسته لازم است ابتدا مجلات را به k طبقه تقسیم کرد. مقدار k (تعداد طبقات) از تقسیم تعداد کلی استنادها به بیشترین استناد صورت گرفته به یک نشریه محاسبه می‌شود. با توجه به اینکه تعداد کل استنادها ۱۰۷۱۹ و بیشترین میزان استناد به نشریه برابر با ۶۸۳ می‌باشد، به این ترتیب مجلات به ۱۶ طبقه تقسیم شدند. نحوه محاسبه

نمودار ۱- وضعیت دسترسی به منابع اطلاعاتی مورد استناد در مجلات علمی پژوهشی حوزه دندانپزشکی

بررسی میزان استفاده از منابع کنسرسیومی در تألیف مقالات

مطابق جدول ۴، در تألیف مقالات حوزه دندانپزشکی، در خصوص منابع کنسرسیومی، بیشترین استفاده از ScienceDirect انجام شده، پایگاه‌های Wiley Blackwell و Ebsco به ترتیب در رتبه های دوم و سوم قرار دارند.

جدول ۴- تعیین وضعیت استفاده از منابع کنسرسیومی در تألیف مقالات مجلات علمی پژوهشی حوزه دندانپزشکی

نام پایگاه	تعداد	درصد
Cochrane Library	۱۲	۰/۲٪
Ebsco	۸۵۲	۱۴/۵٪
Karger	۱۰	۰/۲٪
Oxford Journals	۷	۰/۱٪
Ovid	۶۵	۱٪
Science Direct	۳۱۳۵	۵۲/۵٪
Springer	۱۴۷	۲/۵٪
Wiley Blackwell	۱۶۳۲	۲۸٪

تعیین مجلات هسته

از تحلیل استنادی می‌توان به منظور شناسایی پرکاربردترین مجلات استناد شده مرتبط با یک حوزه علمی استفاده کرد. بعبارت دیگر، چون تحلیل استنادی روش مطالعه غیرمستقیم متون و منابع می‌باشد که بر اساس مفاهیم ریاضیات و آمار و ارقام بنا شده است؛ بنابراین می‌توان به عنوان یکی از روش‌های انتخاب مجلات علمی از آن استفاده کرد (۶).

در سال ۱۹۳۴ Bradford با استفاده از نوعی تحلیل

پس از تعیین تعداد مجلات در هر طبقه، ضریب برادفورد هر طبقه که حاصل تقسیم تعداد مجلات هر طبقه به تعداد مجلات طبقه ماقبل می‌باشد، محاسبه شد:

$$bm = \frac{J_k}{J_{k-1}}$$

bm ضریب برادفورد هر طبقه، و J_k تعداد مجلات طبقه مورد نظر را نشان می‌دهد.

تعداد مجلات در هر طبقه به این ترتیب بود که تعداد کلی استانداردها در هر طبقه باید از $\frac{Z}{2}$ بیشتر باشد و Z تعداد مجلاتی است که تنها یک استاندارد دریافت کرده‌اند. یعنی با توجه به اینکه ۶۸۹ مجله تنها دارای ۱ استاندارد هستند، این نکته را باید در نظر داشت که تعداد کلی استانداردهای مجلات موجود در هر طبقه بیشتر از ۳۴۶ باشد. در ضمن سعی شد مجلات به گونه‌ای دسته‌بندی شوند که فراوانی استاندارد در هر دسته تقریباً برابر باشد (جدول ۵).

جدول ۵- محاسبه ضریب برادفورد مجلات انگلیسی زبان مورد استاندارد در مجلات علمی پژوهشی حوزه دندانپزشکی

تعداد مجلات	تعداد استانداردها	کل استانداردها	تجمعی تعداد فراوانی مجلات	فراوانی تجمعی کل استانداردها	تجمعی فراوانی لگاریتم	تجمعی تعداد مجلات در هر طبقه	تعداد استانداردها در هر طبقه	ضریب برادفورد bm
۱	۶۸۳	۶۸۳	۱	۶۸۳	-	۱	۶۸۳	-
۱	۵۶۶	۵۶۶	۲	۱۲۴۹	۰/۶۹	۱	۵۶۶	۱
۱	۴۹۷	۴۹۷	۳	۱۷۴۶	۱/۱۰	۱	۴۹۷	۱
۱	۳۲۹	۳۲۹	۴	۲۰۷۵	۱/۳۹	۲	۶۵۷	۲
۱	۳۲۸	۳۲۸	۵	۲۴۰۳	۱/۶۱	۲	۵۵۸	۱
۱	۲۸۴	۲۸۴	۶	۲۶۸۷	۱/۷۹	۲	۵۵۸	۱
۱	۲۷۴	۲۷۴	۷	۲۹۶۱	۱/۹۵	۲	۵۵۸	۱
۱	۲۵۱	۲۵۱	۸	۳۲۱۲	۲/۰۸	۳	۶۶۸	۱/۵
۱	۲۲۹	۲۲۹	۹	۳۴۴۱	۲/۲۰	۳	۶۶۸	۱/۵
۱	۱۸۸	۱۸۸	۱۰	۳۶۲۹	۲/۳۰	۳	۶۶۸	۱/۵
۱	۱۷۲	۱۷۲	۱۱	۳۸۰۱	۲/۴۰	۴	۶۴۹	۱/۳
۱	۱۷۰	۱۷۰	۱۲	۳۹۷۱	۲/۴۸	۴	۶۴۹	۱/۳
۱	۱۵۶	۱۵۶	۱۳	۴۱۲۷	۲/۵۶	۴	۶۴۹	۱/۳
۱	۱۵۱	۱۵۱	۱۴	۴۲۷۸	۲/۶۴	۴	۶۴۹	۱/۳
۱	۱۵۰	۱۵۰	۱۵	۴۴۲۸	۲/۷۱	۵	۶۸۰	۱/۲۵
۱	۱۴۲	۱۴۲	۱۶	۴۵۷۰	۲/۷۶	۵	۶۸۰	۱/۲۵
۱	۱۴۱	۱۴۱	۱۷	۴۷۱۱	۲/۸۳	۵	۶۸۰	۱/۲۵
۱	۱۲۶	۱۲۶	۱۸	۴۸۳۷	۲/۸۹	۵	۶۸۰	۱/۲۵
۱	۱۲۱	۱۲۱	۱۹	۴۹۵۸	۲/۹۴	۵	۶۸۰	۱/۲۵
۱	۱۱۸	۱۱۸	۲۰	۵۰۷۶	۲/۹۹	۶	۶۳۴	۱/۲
۱	۱۱۶	۱۱۶	۲۱	۵۱۹۲	۳/۰۴	۶	۶۳۴	۱/۲
۱	۱۰۳	۱۰۳	۲۲	۵۲۹۵	۳/۰۹	۶	۶۳۴	۱/۲
۱	۱۰۱	۱۰۱	۲۳	۵۳۹۶	۳/۱۴	۶	۶۳۴	۱/۲
۲	۹۸	۱۹۶	۲۵	۵۵۹۲	۳/۲۲	۶	۶۳۴	۱/۲
۱	۹۵	۹۵	۲۶	۵۶۸۷	۳/۲۶	۷	۶۵۷	۱/۳
۳	۸۷	۲۶۱	۲۹	۵۹۴۸	۳/۳۶	۷	۶۵۷	۱/۳
۱	۸۲	۸۲	۳۰	۶۰۳۰	۳/۴۰	۸	۶۵۷	۱/۳
۱	۷۸	۷۸	۳۱	۶۱۰۸	۳/۴۳	۸	۶۵۷	۱/۳
۱	۷۳	۷۳	۳۲	۶۱۸۱	۳/۴۶	۸	۶۵۷	۱/۳
۱	۶۸	۶۸	۳۳	۶۲۴۹	۳/۴۹	۹	۶۴۷	۱/۳۷۵
۱	۶۷	۶۷	۳۴	۶۳۱۶	۳/۵۲	۹	۶۴۷	۱/۳۷۵
۱	۶۵	۶۵	۳۵	۶۳۸۱	۳/۵۶	۱۱	۶۴۷	۱/۳۷۵

۲	۶۲	۱۲۴	۳۷	۶۵۰۵	۳/۶۱			
۱	۶۱	۶۱	۳۸	۶۵۶۶	۳/۶۲			
۲	۵۶	۱۱۲	۴۰	۶۶۷۸	۳/۶۸			
۲	۵۵	۱۱۰	۴۲	۶۷۸۸	۳/۷۴			
۲	۵۴	۱۰۸	۴۴	۶۸۹۶	۳/۷۷			
۱	۵۳	۵۳	۴۵	۶۹۴۹	۳/۸۱			
۱	۵۱	۵۱	۴۶	۷۰۰۰	۳/۸۲			
۱	۴۷	۴۷	۴۷	۷۰۴۷	۳/۸۵			
۲	۴۶	۹۲	۴۹	۷۱۳۹	۳/۸۹			
۳	۴۳	۱۲۹	۵۲	۷۲۶۸	۳/۹۵	۱۶	۶۶۰	۱/۴۵
۲	۴۱	۸۲	۵۴	۷۳۵۰	۳/۹۸			
۱	۳۶	۳۶	۵۵	۷۳۸۶	۴			
۲	۳۵	۷۰	۵۷	۷۴۵۶	۴/۰۴			
۱	۳۴	۳۴	۵۸	۷۴۹۰	۴/۰۶			
۲	۳۳	۶۶	۶۰	۷۵۵۶	۴/۰۹			
۱	۳۲	۳۲	۶۱	۷۵۸۸	۴/۱۱			
۲	۳۱	۶۲	۶۳	۷۶۵۰	۴/۱۴			
۳	۳۰	۹۰	۶۶	۷۷۴۰	۴/۱۸			
۱	۲۸	۲۸	۶۷	۷۷۶۸	۴/۲۰			
۲	۲۷	۵۴	۶۹	۷۸۲۲	۴/۲۳			
۱	۲۶	۲۶	۷۰	۷۸۴۸	۴/۲۴			
۱	۲۵	۲۵	۷۱	۷۸۷۳	۴/۲۶			
۲	۲۴	۴۸	۷۳	۷۹۲۱	۴/۲۹	۲۹	۶۵۴	۱/۸۱
۲	۲۳	۴۶	۷۵	۷۹۶۷	۴/۳۱			
۴	۲۰	۸۰	۷۹	۸۰۴۷	۴/۳۶			
۱	۱۹	۱۹	۸۰	۸۰۶۶	۴/۳۸			
۱	۱۸	۱۸	۸۱	۸۰۸۴	۴/۳۹			
۱	۱۷	۱۷	۸۲	۸۱۰۱	۴/۴۰			
۴	۱۶	۶۴	۸۶	۸۱۶۵	۴/۴۵			
۳	۱۵	۴۵	۸۹	۸۲۱۰	۴/۴۸			
۵	۱۴	۶۰	۹۴	۸۲۷۰	۴/۵۴			
۱	۱۳	۱۳	۹۵	۸۲۸۳	۴/۵۵			
۷	۱۲	۸۴	۱۰۲	۸۳۶۷	۴/۶۲			
۸	۱۱	۸۸	۱۱۰	۸۴۵۵	۴/۷۰	۶۵	۶۰۷	۲/۲۴
۱۱	۱۰	۱۱۰	۱۲۱	۸۵۶۵	۴/۷۹			
۶	۹	۵۴	۱۲۷	۸۶۱۹	۴/۸۴			
۹	۸	۷۲	۱۳۶	۸۶۹۱	۴/۹۱			
۱۸	۷	۱۲۶	۱۵۴	۸۸۱۷	۵/۰۳			
۲۶	۶	۱۵۶	۱۸۰	۸۹۷۳	۵/۲۰			
۳۰	۵	۱۵۰	۲۱۰	۹۱۲۳	۵/۳۴	۱۱۵	۵۴۲	۱/۷۷
۵۹	۴	۲۳۶	۲۶۹	۹۳۵۹	۵/۵۹			
۹۵	۳	۲۸۵	۳۶۴	۹۶۴۴	۵/۸۹			
۱۹۳	۲	۳۸۶	۵۵۷	۱۰۰۳۰	۶/۳۲	۲۸۸	۶۷۱	۲/۵
۶۸۹	۱	۶۸۹	۱۲۴۶	۱۰۷۱۹	۷/۱۲	۶۸۹	۶۸۹	۲/۳۹

$$b = \frac{\sum_{i=1}^k bm_i}{k} = \frac{25.08}{16} = 1.39$$

با توجه به مقادیر ضریب برادفورد بدست آمده برای هر طبقه، ضریب ثابت برادفورد طبق فرمول زیر محاسبه شد:

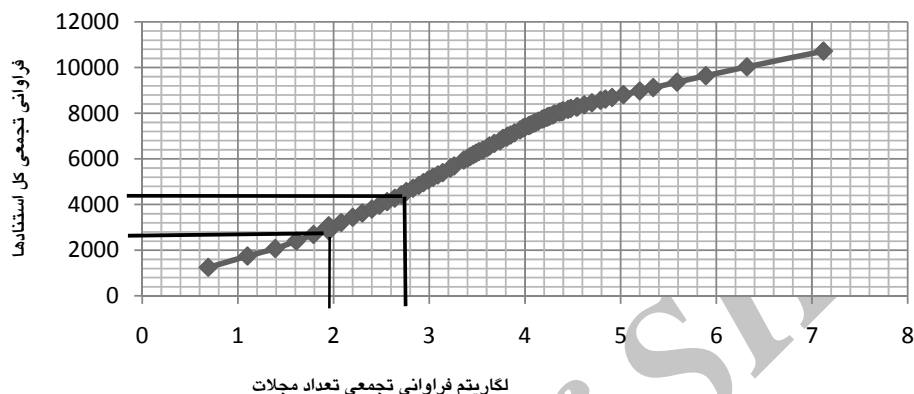
به این ترتیب تعداد مجلات هسته برابر با ۷ می‌باشد که در جدول ۵ شامل ۷ مورد اول با بالاترین استناد و در نمودار ۲ در منطقه اول منحنی پراکنندگی برادفورد قابل مشاهده می‌باشد.

اکنون با جایگذاری مقدار ثابت برادفورد در فرمول زیر تعداد مجلات هسته بدست می‌آید:

$$R(n) = a \cdot n^b$$

$R(n)$ تعداد کلی استنادها، a بیشترین تعداد استناد به مجله، n تعداد مجلات هسته و b ضریب ثابت برادفورد است.

$$10719 = 689 * n^{1.39} \quad n = 7.2$$

نمودار ۲- منحنی پراکنندگی برادفورد

بهره‌دهی هستند و نشریات گروه دوم که میزان بهره‌دهی آنها نسبت به هسته مرکزی کمتر است. اگر در هسته مرکزی تعداد ۴ عنوان مجله قرار گیرد، در گروه بعد از هسته مرکزی، ۶ عنوان مجله (یک و نیم برابر) و در گروه بعدی ۹ مجله قرار خواهد گرفت. جدول ۶ عناوین مجلات هسته و ماورا هسته را با اضافه پایگاهی که از طریق آن مجله قابل دسترسی است، نشان می‌دهد.

در نمودار ۲، محور x لگاریتم فراوانی جمعیت تعداد مجلات و محور y فراوانی جمعیت تعداد استنادها می‌باشد. مجلات هسته در بخش اول (بخشی که منحنی بصورت یک خط راست است)، و مجلات پراستناد (ماورا هسته مرکزی) در بخش دوم جای می‌گیرند. مطابق نظریه برادفورد هر حوزه موضوعی دارای دو گروه نشریه است. نشریات هسته مرکزی که دارای بالاترین میزان

جدول ۶- مجلات هسته و پراستناد حوزه دندانپزشکی

درصد	تعداد	نام پایگاه	نام مجله	نوع نشریات
			Journal of Endodontics	
			Journal of Prosthetic Dentistry	
۵۷/۱	۴	ScienceDirect	Oral Surgery, Oral Medicine, Oral Pathology, Oral Radiology and Endodontology (OOOE)	هسته
			American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics	
۱۴/۳	۱	Wiley Blackwell	International Endodontic Journal	
۱۴/۳	۱	Ebsco	Journal of Dental Research	
۱۴/۳	۱	هیچکدام	Journal of Periodontology	
			Dental Materials	
۳۰	۳	Sciencedirect	Journal of Dentistry	
			Journal of oral and Maxillofacial Surgery	
			Journal of Clinical Periodontology	
۳۰	۳	Wiley Blackwell	Clinical Oral Implant Research	پراستناد (ماورا هسته مرکزی)
			Journal of Oral Rehabilitation	
۱۰	۱	Ebsco	International Journal of Oral & Maxillofacial Implants (JOMI)	
			Journal of American Dental Association	
۳۰	۳	هیچکدام	Operative Dentistry	
			British Dental Journal	

بحث:

بررسی الگوی رفتاری استفاده از منابع توسط پژوهشگران یک حوزه علمی، آشکار می‌کند که چه نظامی بر جریان مبادله اطلاعات در آن حوزه خاص حاکم است. بدین ترتیب می‌توان به رایج‌ترین وسیله مبادله اطلاعات، میزان تازگی و روزآمدی متون مورد استفاده و زبان رایج در استنادهای مقالات دست یافت که اطلاعات سودمندی را برای مسئولین امر انتخاب و تهیه منابع اطلاعاتی فراهم می‌نماید. پژوهش حاضر با بررسی ۵۱۲ مقاله شامل ۱۲۶۰۱ استناد (ماخذ)، وضعیت الگوی رفتار استنادی محققین حوزه دندانپزشکی را مورد بررسی قرار داد.

نتایج مطالعه نشان داد که ۹۰/۱ درصد منابع مورد استناد در حوزه دندانپزشکی، از نوع مقاله و در ۹۳/۹ درصد موارد به زبان انگلیسی است. نتایج پژوهش‌های انجام شده توسط Khamushian (۲۰۰۸) که به بررسی رفتار استنادی دانشجویان دوره دکترای تخصصی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه می‌پردازد (۸)، Rasoulzadeh Khaligh (۲۰۰۸) که ماخذ پایان‌نامه‌های دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز را مورد تحلیل استنادی قرار داد (۹)، Esmailzadeh Hojbi و Ghaffari (۲۰۱۱) که به تحلیل استنادی پروژه‌های تحقیقاتی دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز پرداخته‌اند (۱۰) و Tirgar و همکاران (۲۰۱۳) که اثربخشی کتابخانه ملی دیجیتال پزشکی را بر الگوی استنادی دانشجویان مورد مطالعه قرار دادند (۱۱) نیز مؤید این است که منابع غالب مورد استفاده توسط پژوهشگران حوزه پزشکی/ دندانپزشکی از نوع مقاله و به زبان انگلیسی می‌باشد.

محاسبه نیمه عمر منابع نشان داد که منابع این حوزه نیمه از ارزش علمی خود را پس از ۷ تا ۱۰ سال از دست می‌دهند. به عبارت دیگر بیش از ۵۰ درصد منابع مورد استفاده در تألیف مقالات حوزه دندانپزشکی حداکثر مربوط به ۱۰ سال اخیر می‌باشند. نتایج این پژوهش با پژوهش Rasoulzadeh Khaligh (۲۰۰۸) همخوانی دارد. وی با تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز، نیم عمر مجلات را ۱۲ سال و نیم عمر کتب را ۸/۵ سال برآورد کرد (۹).

بررسی وضعیت دسترسی به مقالات انگلیسی نشان داد که ۵۵ درصد از مقالات مورد نیاز محققین این حوزه از طریق منابع خریداری‌شده توسط کنسرسیوم وزارت بهداشت،

درمان و آموزش پزشکی تامین می‌شود و با توجه به اینکه غالب مجلات حوزه دندانپزشکی از طریق پایگاه‌های ScienceDirect، Wiley Blackwell و Ebsco قابل دسترس می‌باشند، این سه پایگاه بیشترین میزان استفاده در تأمین منابع قابل بازیابی از طریق پایگاه‌های کنسرسیومی را دارا بودند. نتایج نشان داد که پایگاه ScienceDirect با ۵۳/۵ درصد بیشترین میزان استفاده را به خود اختصاص می‌دهد. نتایج Eraghi و همکاران (۲۰۱۲) که به بررسی میزان استفاده از کتابخانه ملی دیجیتال پزشکی کشور توسط اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز پرداختند نیز مؤید این نکته است که استفاده از منابع اطلاعاتی کتابخانه ملی دیجیتال پزشکی کشور در رفع نیازهای اطلاعاتی اعضای هیات علمی «تأثیر زیادی» دارد و پایگاه اطلاعاتی ScienceDirect به عنوان پرستفاده‌ترین پایگاه در بین اعضای هیات علمی شناخته شد (۱۲). همچنین نتایج مطالعه Mojiri و همکاران (۲۰۱۲) نیز که میزان آشنایی و استفاده پزشکان بیمارستان‌های آموزشی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی اصفهان با کتابخانه ملی دیجیتال پزشکی ایران (INLM) را مورد مطالعه قرار داد نیز مؤید این است که در میان پایگاه‌های مجلات الکترونیکی، ScienceDirect بیشترین استفاده را دارد (۱۳).

در حالی که تنها ۵۵ درصد مقالات مورد نیاز پژوهشگران از طریق منابع خریداری‌شده توسط کنسرسیوم تامین می‌شود، ۳۴ درصد از مقالات مورد نیاز (بعبارتی حدود یک سوم نیازهای اطلاعاتی پژوهشگران این حوزه) نه از طریق کنسرسیوم و نه از طریق منابع دسترسی آزاد قابل دسترس نیست. از سوی دیگر، هم اکنون (اردیبهشت ۱۳۹۲) که این پژوهش در حال انجام است، پس از گذشت نیمه از سال میلادی هنوز اقدامی جهت تمدید قرارداد پایگاه‌های Wiley BlackWell و Ebsco برای سال ۲۰۱۳ انجام نشده است. همانطور که اشاره شد، این دو پایگاه از منابع اصلی تامین مجلات دندانپزشکی هستند و حدود ۲۳ درصد از ۵۵ درصد مقالات تامین شده توسط منابع کنسرسیومی را به خود اختصاص می‌دهند. بنظر می‌رسد در صورت عدم توجه به تمدید قرارداد پایگاه‌های فوق‌الذکر، حدود ۵۸ درصد از منابع مورد نیاز محققین این حوزه از دسترس خارج شود، نکته‌ای که مسئولین تهیه و تدارک پایگاه‌های اطلاعاتی باید مورد نظر قرار دهند.

با استفاده از قانون پراکندگی برادفورد تعداد مجلات هسته

هسته مرکزی) از طریق این پایگاه قابل دسترسی هستند. آنچه باید مورد توجه مسئولین امر قرار گیرد این است که یک عنوان از ۷ عنوان مجله هسته (۱۴/۳ درصد) و ۳ عنوان از ۱۰ عنوان مجله پراستناد (۲۰ درصد) از طریق منابع کنسرسیومی قابل دسترس نیستند و این مسأله طبعاً پژوهشگران را با مشکلاتی مواجه می‌نماید. از سویی عدم تمدید قرارداد پایگاه‌های Wiley Blackwell و Ebsco که مجموعاً ۴۲/۵ درصد (۲۸/۶ درصد مجلات هسته و ۶۰ درصد مجلات پراستناد) از نیازهای اصلی پژوهشگران این حوزه را تأمین می‌کنند، قطعاً پژوهشگران را با محرومیت بیشتری روبرو خواهد کرد.

نتیجه‌گیری:

تحلیل استنادی ماخذ مقالات مجلات علمی پژوهشی حوزه دندانپزشکی نشان داد که پژوهشگران این حوزه به استفاده از مقالات و منابع به زبان انگلیسی تمایل بیشتری دارند و نیم عمر منابع در این حوزه بین ۷ تا ۱۰ سال می‌باشد. سه پایگاه ScienceDirect، Wiley Blackwell و Ebsco از منابع اصلی جهت دریافت مقالات مورد نیاز حوزه دندانپزشکی هستند و بیش از نیمی از مجلات هسته این حوزه از طریق پایگاه ScienceDirect قابل دسترس است. با توجه به اینکه ۳۴ درصد از مقالات مورد نیاز (۴ عنوان از مجلات پراستفاده) از طریق کنسرسیوم یا دسترسی آزاد قابل بازیابی نیستند و دو پایگاه پراستفاده این حوزه (Blackwell و Ebsco) در سال ۲۰۱۳ تمدید قرارداد نشده‌اند، پسندیده است مسئولین امر در تصمیم‌گیری جهت خرید یا تمدید قرارداد پایگاه‌های اطلاعاتی، مجلات هسته هر حوزه را در نظر بگیرند تا در جهت رفع نیازهای اطلاعاتی پژوهشگران یک حوزه موفق‌تر عمل نمایند.

حوزه دندانپزشکی ۷ عدد محاسبه شد. مقایسه مجلات هسته تعیین شده در این مطالعه با نتایج پژوهش Ghazi Mirsaeid (۲۰۰۷) (۱۴)، Rasoulzadeh Khaligh (۲۰۰۸) (۹) و Esmailzadeh Hojbi (۲۰۰۸) (۹) با (۲۰۱۱) (۱۰) همخوانی دارد. Ghazi Mirsaeid (۲۰۰۷) با استفاده از متغییر استناد، مجلات هسته حوزه دندانپزشکی را تعیین کرد (۱۴) در حالیکه سه مجله Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endodontology (OOOE) و J Prosthet Dent و J Dent Res در هر دو پژوهش بعنوان مجلات هسته تعیین شده‌اند، دو مجله Br dent J و J Am Dent Assoc در پژوهش حاضر بعنوان مجله هسته شناسایی نشده، در لیست مجلات پراستناد (ماوراء هسته مرکزی) قرار گرفته‌اند. نتایج مطالعه Rasoulzadeh Khaligh (۲۰۰۸) که به تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز پرداخت (۹) مجلات J Endod، J Periodontol و J Clin Periodontol را بعنوان مجلات هسته این حوزه تعیین نمود که دو مجله اول در این مطالعه نیز جزء مجلات هسته تعیین شده و مجله سوم در گروه مجلات پراستناد قرار دارد. Esmailzadeh Hojbi و Ghaffari (۲۰۱۱) نیز در پژوهشی دست به تحلیل استنادی پروژه‌های تحقیقاتی دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز زدند و به شناسایی مجلات هسته این حوزه پرداختند (۱۰). نتایج تحلیل داده‌های آنان ۲ مجله J Endod و J Periodontal را در لیست مجلات هسته حوزه دندانپزشکی قرار داد که هر دو مجله در پژوهش حاضر نیز جز مجلات هسته شناسایی شده‌اند.

همانطور که پایگاه ScienceDirect بیشترین میزان استفاده را در میان پایگاه‌های کنسرسیومی دارد، بررسی مجلات هسته نیز نشان می‌دهد که ۵۷/۱ درصد (۴ عنوان) از مجلات هسته و ۳۰ درصد (۳ عنوان) از مجلات پراستناد (ماوراء

References

- Sanville T. Do economic factors really matter in the assessment and retention of electronic resources licensed at the library consortium level? *Collection Management* 2008; 33: 1-16.
- Islam A, Islam M. Concept, issues and importance of library consortium: problems and prospects of university library consortium in Bangladesh 2008 [cited 2009 Jun 1]; Available at: <http://www.Unak.org.tr/unak08/sunum/AnwarulIslam.pdf>.
- Emrani E, Moradi-Salari A, Jamali H. Usage data, e-journal selection, and negotiations: Iranian consortium experience. *Serials Review* 2010; 36: 86-92.

4. Osareh F. Citation analysis. Faslname-ye ketab 1998; 9: 34-48. [Persian]
5. Batooli Z. Survey on citations and collaboration rate in Feyz, Journal of Kashan University of Medical Sciences, from 2002 through 2008. Feyz, Journal of Kashan University of Medical Sciences 2010;14:154-162. [Persian]
6. Abdolmajid AH. Library and insormation science articles in persian accredited journals during the years 2000-2004. Information Seeking & Information Science Monthly 2008; 2: 45-56. [Persian]
7. Mirshamsi S. Bradford`s law and bibliometrics. national studies on librarianship and information organization 1991; 1: 290-324. [Persian]
8. Khamushian F. The Study of KMSU Ph.D. Students Citation Behaviors Based on Their Dissertation between 1380-1384. Journal of Librarianship 2008; 42: 75-92. [Persian]
9. Rasoulzadeh Khaligh M. Citation analysis of disertations` referrences in faculty of dentistry of Tabriz medical science university. Hamedan: Islamic Azad University 2008. [Persian]
10. Esmaeilzadeh Hojbi S, Ghaffari S. Citation analysis of papers of research projects at Faculty of Dentistry, Tabriz University of Medical Sciences. J Dental Res Dent Clin Dent Prospect 2012; 5:108-109.
11. Tirgar A, Abolghasemi MB, Yaminfirooz M. Citation analysis of medical students` thesis: befor and after accessing to national digital library of medicine. Iranian Quarterly of Education Strategies (IQES) 2013; 5: 237-242. [Persian]
12. Eraghi F, Bigdeli Z, Safa Ali Najar B. Evaluation of the Use of Iranian National Digital library of Medicine by Faculty Members of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences. Jundishapur Sci Med J 2012; 11: 527-540. [Persian]
13. Mojiri S, Rahimi A, Bahrami Z, Yaghoubi M, Hematian P. Evaluating the Knowledge of Physicians about and their Usage of Iranian National Medical Digital Library in Isfahan University of Medical Sciences,Iran. Health Information Management 2012; 9: 348-355. [Persian]
14. Ghazi Mirsaeid J. Core dental journals according to production and citation rates. The Journal of Islamic Dental Association of IRAN 2007; 19: 95-104. [Persian]